

BORIS BRANDER, JANNE BÄCKSTRÖM JA ATTE HUHTALA (TOIM.)

SALATIETEIDEN SUOMI

ESOTEERINEN JA OKKULTTI TURKU

LIKE

© Boris Brander, Janne Bäckström, Atte Huhtala
& Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

Graafinen suunnittelu ja taitto: M. Pietikäinen
Esilehden kartta: Emmi Kyytsönen / Karppi Design

ISBN 978-951-1-47780-8

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

SISÄLLYS

Esoteerinen Turku kartalla.....	8
Esipuhe	11
Sukellus salatieteiden pohjavirtoihin – Johdatus esoterian ja okkultismin käsitteisiin ja historiaan	13
<i>Boris Brander, Janne Bäckström ja Atte Huhtala</i>	

OSA I

UFOJA, PIMEITÄ VOIMIA, EKSENTRISIÄ PERSOONIA

Vesimiehen ajan esoteeriset virtaukset

Kosmisia kontakteja ja taivaan merkkejä	27
<i>Janne Bäckström ja Atte Huhtala</i>	
Turun ja Naantalın saatananpalvoja Pekka Siitoin.....	40
<i>Väinö I. Vähäkallio</i>	
Einari Lankinen ja Kupittaaanpuiston ”antivakoilupenkki”	65
<i>Boris Brander</i>	
Siitoin-Filmi Oy	70
<i>Väinö I. Vähäkallio</i>	
Mies, joka selätti jääkauden – kansantieteilijä Keijo Parkkusen taistelu pitkäkorvia vastaan.....	71
<i>Eemu Laurila</i>	
Turun esoteerinen underground.....	89
<i>Boris Brander</i>	
Kasvisravintola Verso.....	114
<i>Boris Brander</i>	
Hypnotisti Hawkin toiminta Turussa.....	117
<i>Janne Bäckström</i>	

OSA II

VIIHTEELLISYYTTÄ JA VIHKIITYMISTÄ

Esoterian murros 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa

Esoteerisesta perinteestä suuren yleisön viihteeksi – Taikuritoiminnan ja lavamagian taustaa 1800-luvun Turussa.....	123
<i>Sofia Silvén</i>	
Parrasvalojen paisteessa – Naistaikureiden lumo 1880–1890-luvuilla Turun Teatterissa.....	135
<i>Pauliina Räsänen</i>	
Surutoin ja tivolin taika.....	144
<i>Sofia Silvén</i>	
Pokkapöydistä henkimaailman sfääreihin – Spiritistiset istunnot ja spiritualismi Turussa.....	146
<i>Sofia Silvén</i>	
Turun modernismi ja esoteerinen henkisyys.....	158
<i>Nina Kokkinen</i>	
Donner-instituutin esoteerinen kirjasto.....	171
<i>Tiina Mablamäki</i>	
Teosofian historiaa Turussa.....	174
<i>Tuire And</i>	
Turun yliopiston ruusuristiläiset professorit.....	184
<i>Tiina Mablamäki</i>	

OSA III

NOITUUTTA, ALKEMIAA JA SALASEUROJA

Turun esoteerinen historia Ruotsin vallan aikaan

Kabbalaa, demonista magiaa ja kotihenkiä – Turun Akatemian magiaoikeudenkäynnit.....	199
<i>Mila Santala</i>	
Turun tuomiokirkko ja kansanmagia.....	211
<i>Katriina Marjamäki ja Mila Santala</i>	
Alkemisteja ja akateemikoita.....	214
<i>Elisa Färm</i>	

Kullantekijöiden paja Uudessakaupungissa.....	225
<i>Elisa Färm</i>	
Aurora-seura.....	227
<i>Boris Brander</i>	
Henkisen temppelin rakentajat – Turkulaisen vapaamuurariuden historiaa.....	229
<i>Boris Brander</i>	

OSA IV

ESOTEERISUUS JA OKKULTISMI UUDEN VUOSITUHANNEN TAITTEESSA

Pimeyden Ruhtinaan palveluksessa – Tapio Kotkavuori ja Setin temppeli.....	249
<i>Boris Brander</i>	
Itsensä muistaminen – Henkinen työ Turun Gurdjieff-ryhmissä.....	269
<i>Vesa Litti</i>	
Esoteerinen kirjakauppa Humanova.....	280
<i>Boris Brander</i>	
Todellisen tahdon etsijät ja satanistiset teosofit – Esoteerista järjestötoimintaa 2000-luvulla.....	282
<i>Pauli Jyrkinewsky ja Olli Kaukua</i>	
Tiedettä hämärän rajamailla – Parapsykologisen tutkimuksen historia ja ParaNet-tutkijaverkoston vaiheet Turussa.....	298
<i>Boris Brander ja Janne Bäckström</i>	
Jälkisanat: Esoteerisuuden tutkimus Turussa.....	316
<i>Tiina Mahlamäki</i>	
Kirjoittajat.....	321
Lähteet.....	323
Henkilöhakemisto.....	345

ESOTEERINEN TURKU KARTALLA

KONSAN KARTANO: Raunistulassa sijaitseva Konsan kartano on vuosikymmenten aikana toiminut kotina monenlaisille vaihtoehtoista hengellisyyttä edustaville liikkeille ja esoteerisille ryhmille.

MASAN BAARI: Legendaarinen raunistulalainen ravintola Masan baari ehti toimia 40 vuoden ajan ennen sulkemistaan vuonna 2019. Anniskeluliike oli muun muassa jääkausi-teorioillaan tunnetuksi tulleen Keijo Parkkusen kantapaikka.

TURUN TAIDEMUSEO: Turun taidemuseon nykyinen rakennus sijaitsee Aurakadun päässä Puolalanpuistossa. Paikalta avautuu hyvä näköala niin keskustan kuin satamankin suuntaan. Taidemuseon kokoelmiin kuuluu muun muassa lukuisia esoteerisuudesta kiinnostuneiden Turun modernistien teoksia.

ALBATROSS: Albatross on vuonna 1910 valmistunut jugend-talo Puolalanpuiston laidalla. Keijo Parkkunen asui perheineen talossa palattuaan Yhdysvalloista Suomeen 1950-luvulla.

HUMANOVA: Esoteerinen kirjakauppa Humanova ehti toimia useassa osoitteessa. Pitkäaikaisin toimitila oli Kauppiaskadun ja Maariankadun risteyksessä.

MANNISEN KAHVILA: Turun keskustassa sijainnut Mannisen kahvila oli 1900-luvun alkuvuosina turkulaisten taiteilijoiden keskeinen tapaamispaikka.

DONNER-INSTITUUTTI: Åbo Akademin säätiön hallinnoima Donner-instituutti sijaitsee Turun keskiaikaisen miljöön läheisyydessä kampusalueen sydämessä. Instituutin yhteydessä toimii Pohjoismaiden suurin uskontotieteellinen kirjasto.

FENNICUM: Turun yliopistolle vuoteen 2016 saakka kuulunut Fennicum on tällä hetkellä tyhjiillään. Rakennus tarjosi aikoinaan kodin Turun yliopiston uskontotieteen, folkloristiikan, kansatieteen ja suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen oppiaineille. Fennicum toimi myös muun muassa naantalilaisen okkultisti Tapio Kotkavuoren ja seksuaalimaagikko Reima Saarisen opinahjona.

ETT HEM: Ett Hem -museo on Alfred ja Hélène Jacobssonin Åbo Akademin säätiölle lahjoittama kotimuseo. 1854 syntynyt Hélène Jacobsson oli innokas teosofi. Turun teo-

sofinen kirjasto sijaitsi aikoinaan Jacobssonien entisessä kodissa Hämeenkatu 30:ssä, joka on myös museon entinen osoite.

TURUN TUOMIOKIRKKO: Ensimmäistä kertaa 1200- ja 1300-lukujen taitteessa rakennettu Turun tuomiokirkko on Suomen kansallispyhättö. Vaikka rakennus toimii kaupungin kristillisenä ja kirkollisena päämajana, sen rakenteisiin kätkeytyy vihjeitä Suomen pakanallisesta historiasta.

TURUN AKATEMIA: Kaupungin sivistyksen kehtona vuosisatojen ajan toiminut Turun Akatemia avasi ovensa vuonna 1640. Itse Akatemiatalo valmistui vuonna 1815, mutta rakennus kärsi vakavia vaurioita Turun palossa vuonna 1827. Turun Akatemia oli 1600-luvulla kaupungin oppineistoa riivanneiden magiaoikeudenkäyntien päänäyttämö.

MIKAEL AGRICOLAN PATSAS: Turun tuomiokirkon sivustalla seisoo suomen kirjakielen isän ja uskonpuhdistajan Mikael Agricolan näyttävä patsas. Patsaan edustalla todistettiin 1990-luvulla Tapio Kortkavuoren ja Setin temppelin jäsenten tekemiä maagisia rituaaleja.

PINELLA: Pinellanpuiston laidalla Aurajoen rannassa sijaitseva ravintola Pinella oli aikoinaan Pohjoismaiden ensimmäisiä puistoravintoloita. Pitkäikäinen ravintola toimi tärkeänä kohtaamispaikkana turkulaisille taiteilijoille 1900-luvun alussa.

AURORA-SEURAN TALO: Vanhan Suurtorin kupeessa sijainneessa Baerin talossa toimi 1700-luvun lopulla Henrik Gabriel Porthanin luotsaama salaseura Aurora, jonka tarkoituksena oli elävöittää suomalaista kulttuurielämää.

KASVISRAVINTOLA VERSO: Aurajoen rannalla toiminut kasvisravintola Verso oli 1980-luvulla turkulaisten alakulttuuritoimijoiden ja vaihtoehtohengellisyydestä kiinnostuneiden turvasatama.

TITANIK-GALLERIA: Taiteilijayhdistys Arte ry:n ylläpitämä Titanik-galleria sijaitsee Aurajoen rannassa Runebergipuiston kupeessa.

KÅREN: Åbo Akademin ylioppilaskunnan Kåren-rakennus Hämeenkadulla on toiminut vuosikymmeniä suosittuna konsertti- ja tapahtumatilana. Kårenilla juhlivat 1980-luvulla myös Turun esoteerisen undergroundin eksentriset hahmot.

SIITTOIN-FILMI: Kaskenmäen rinteessä sijaitseva liiketila oli 1970-luvulla naantalilaisen saatananpalvojan ja uusnatsin Pekka Siitoimen yrityksen Siitoin-Filmi Oy:n ja hänen johtamansa Turun Hengentieteen Seuran käytössä.

SURUTOIN: Vartiovuorenpuiston Surutoin-tivoli oli merkittävä viihdekeskus 1800-luvun Turussa. Nykyisin Kaskenkadulla toimii samanniminen anniskeluravintola.

HIRSIPUUMÄKI: Kerttulin Hirsipuumäellä seisova muistomerkki kertoo 1600-lukulaisen teloituspaikan historiasta. Oletettavasti myös noituudesta tuomitut kohtasivat siellä maallisen vaelluksensa pään.

HÄMEENPORTTI: Entisen Hämeenportin paikalla toimii nykyisin ravintola Portti. Hämeenportti oli turkulaisen alakulttuuriväen juhlapaikka 1980-luvulla.

KAKOLA: Korkealla mäellä sijaitseva entinen Turun Keskusvankila eli Kakola on saavuttanut kotimaisessa kansanperinteessä tarunhoitoisen aseman. Nykyään asuin- ja ravintolakäytössä oleva vankilakokonaisuus ehti aikoinaan tulla tutuksi myös muutamille turkulaisille salatieteen harjoittajille.

SUOMEN HYPNOOSITUTKIMUSLAITOS: Olliver Hawkin perustama tutkimuslaitos, jonka tarkoituksena oli perehtyä hypnoosin saloihin ja sen käyttöön ihmisten vaivojen parantamisessa. Laitos toimi pääasiassa Hawkin oman vision turvin eikä ollut varsinaisesti akateeminen instituutti.

PARANET JA PSYKOBIOFYSIIKAN LABORATORIO: Paranormaalien tieteelliseen tutkimukseen keskittyneen ParaNet-tutkijaverkoston toimitilat sijaitsivat 2000-luvun alussa Tornikadulla. Samoissa tiloissa toimi myös Psykbiofysiikan Instituutti ja sen tutkimuslaboratorio, jossa suoritettiin muun muassa psykokinesiakokeita.

LOGEN AURORA JA UNITAS-LOOSI: Turun vanhin Teosofisen Seuran loosi, ruotsinkielinen logen Aurora, perustettiin vuonna 1908. 1960-luvulla sen toimipaikaksi vakiintui Brahenkadulla sijaitseva kokoustila, jossa toimii tänä päivänä myös teosofien suomenkielinen Unitas-loosi.

ESIPUHE

Boris Brander

Viime vuodet ovat osoittaneet, ettei ihmiskunnan palava kiinnostus hengentieteitä ja selittämättömiä ilmiöitä kohtaan ole kaikonnut mihinkään. Uskontotieteilijöiden aikoinaan vouhottama sekularisaatioteoria eli maallistumiskehitys, jonka mukaan yhteiskuntien maallistuessa ihmisten mielenkiinto uskonnollisuutta kohtaan vapuisi unholaan, ei ottanutkaan tuulta alleen. Päinvastoin näyttää jopa siltä, että 1960-lukua leimannut kiinnostus hengentieteisiin on palannut. Tuolloin rajatieto, itämainen mystiikka, ufoliikkeet ja länsimainen okkultismi levisivät kulovalkean tavoin ympäri maailmaa. Nykyään työpaikkojen taukutiloissa harjoitetaan mindfulness-meditaatiota, wiccalaiset noidat esittelevät rituaalejaan Instagram-tileillään, yliopisto-opiskelijat tutkivat salatieteitä opinnäytteissään, terveyttä edistetään new age -hoidoilla, ufohavaintoja ja satanistisia usnatsijärjestöjä ruoditaan tiedotusvälineissä ja kustantamoiden katalogit pursuilevat esittelyjä alkemiaa, magiaa ja noituutta käsittelevistä teoksista. Esoteria on muuttunut entisaikojen salaseurojen varjelemasta salaisuudesta koko kansan ilmiöksi, ja magialla ja okkultismilla flirttailevaa populaarikulttuuria puskee ovista ja ikkunoista siihen tahtiin, että jopa Pihtiputaan mummolla alkaa olla käsitys esoteria-termin sisällöstä.

Suomessa salatieteiden turvasatama on vuosisatojen ajan ollut maan entinen pääkaupunki, Turku. Esoteeriset ajatukset, järjestöt ja virtaukset ovat Pohjolan perukoille saapuessaan näyttäneet laskevan ankkurinsa ensimmäiseksi Aurajoen rantatöyräille. Tämä kirja raottaa salaisuuksien verhoa vanhan pääkaupungin menneisyyden yltä. Lukija kuljetetaan läpi kaupungin okkulttisen historian aina 1600-luvun Turun Akatemian magiaoikeudenkäynneistä ja 1900-luvun alun suurten salatieteellisten järjestöjen synnystä hippiliikkeen individualistisen Vesimiehen ajan esoteerisiin ilmiöihin ja 2000-luvun rituaalimagian koukeroihin. Koko kaupunki näyttäytyy uudessa valossa, kun on päässyt kurkistamaan esiripun taakse ja tutustumaan suurelta yleisöltä kätköön

jääneisiin tapahtumiin: tuomiokirkon seinään raaputettuihin pentagrammeihin ja sen lattialankkujen alle haudattuihin sammakkoarkkuihin, underground-hahmojen maagisiin rituaaleihin, parapsykologisten tutkimusseurojen tekemiin telekinesiakokeisiin, teosofien torstai-iltojen luentoihin, modernistitaiteilijoiden käymiin esoteerisiin keskusteluihin ja tivolin naistaikureiden silmäkääntötemppeihin. Kirja on matka salaisen Turun, ja sen myötä myös koko Suomen, esoteeriseen sydämeen.

SUKELLUS SALATIETEIDEN POHJAVIRTOIHIN

JOHDATUS ESOTERIAN JA OKKULTISMIN
KÄSITTEISIIN JA HISTORIAAN

Esoteria ja okkultismi ovat olennainen osa länsimaista kulttuurihistoriaa. Populaarikulttuuri suorastaan pursuilee kuvauksia noidista, alkemisteista ja erilaisista maagisista voimista, ja moni suomalainen lienee tutustunut niihin esimerkiksi *Harry Potter*- ja *Taru sormusten herrasta*-kirjasarjojen, roolipelien tai 1980-luvulta lähtien lapsia pahoille teille initioineen *Noidan käsikirjan* kautta. *Esoteria* ja *okkultismi* nähdään usein toistensa synonyymeinä, vaikka akateemisessa tutkimuksessa käsitteiden välillä on eroja. Kummankin termin alkuperä on merkitykseltään samantapaisissa sanoissa: esoteria palautuu muinaiskreikan sanaan *ἑσωτερικός*, joka merkitsee sisällä olevaa tai sisäistä, okkultismi puolestaan latinan kätkeytyä tai peitossa olevaa tarkoittavaan sanaan *occultus*. Etymologisten merkitysten tarkastelu on siinä mielessä osuvaa, että esoteriaan kytkeytyy usein ajatus ikuisesta viisaudesta tai salaisesta tiedosta, *gnosiksesta*, joka on saavutettavissa vain salaseurojen oppien tai tietynlaisten vihkimysten avulla. Tämä peittämisen ja paljastamisen tematiikka on edelleen elävä osa monia salatieteellisiä ja okkulttisia liikkeitä. Esoterian vastakohta on kaikille paljastettu *eksoteerinen* tieto. Erottelua voisi havainnollistaa esimerkiksi niin, että renessanssijan alkemisteilla oli tapana julkaista työnsä suurina opuksina, joita kuka tahansa saattoi päällisin puolin lukea (eksoteerinen tieto), mutta vain alkemian saloihin vihkiytyneet oppineet kykenivät tulkitsemaan tiedon alkemistin käyttämien symbolisten kuvien taustalla ja siten pääsemään käsiksi todelliseen tietoon (esoteria). Laaja-alaisemmasta esoterian käsitteestä poiketen okkultismi ymmärretään keinoina tai harjoitteina, joilla pyritään hankkimaan salattua tietoa tai suoraa kokemusta henkisestä tai yliluonnollisesta maailmasta.

Esoteerinen ja okkulttinen tieto nähdään usein valtauskonnon, tiedemaailman ja historiankirjoituksen torjumana ja hylkäämänä tietona, eräänlaisena tieteen roskakorikategoriana, yläkäsitteenä, jonka alaisuuteen kuuluu värikäs

joukko esoteeriseksi luokiteltuja aatevirtauksia ja ajattelutapoja. Monet salatie-teellisiä vivahteita sisältävät aatteet tai liikkeet voidaan sijoittaa osaksi kulttuuri-historiallista esoterian ja okkultismin jatkumoa, jolle tässä teoksessa päätyvät keskenään hyvinkin erilaiset ilmiöt aina Ruotsin vallan aikaisen Turun Akate-mian oletetuista noidista ja kuninkaan palveluksessa toimivista alkemisteista viime vuosituhannen lopun ufoseuroihin ja parapsykologeihin.

Tämä teos tarkastelee esoteriaa ja okkultismia kulttuurihistoriallisen lins-sin lävitse. Länsimaisen esoterian tutkimus lähestyy usein esoterian käsitettä joko tarkastellen sitä historiallisena ja kulttuurisena ilmiönä tai vaihtoehtoisesti luokittelevana käsitteenä, kattoterminä historian ja tieteen torjumille tai syr-jään jättämille esoteerisille ilmiöille. Akateemisessa tutkimuksessa länsimaista esoteriaa on usein kuvailtu tarkkoja määritelmiä vältteleväksi käsitteeksi, jon-ka tarkasteluun ei ole olemassa yhtä kaikenkattavaa ja hyväksyttyä terminolo-giaa. Esoterian akateemista tutkimusta pidettiin pitkälle 1900-luvulle saakka taikauskaisen maailmankuvan jäänteinä, jota joko ylenkatsottiin tai pidettiin turhanpäiväisenä. Ajattelu alkoi kuitenkin hiljalleen muuttua, kun tutkijoiden keskuudessa ymmärrettiin, että aikaisemmat tarkastelutavat olivat sivuuttaneet valtavirtauskontojen, modernin tieteen ja rationaalisen filosofian katveeseen jää-neitä merkityksellisiä kulttuurisia ja uskonnollisia ulottuvuuksia. 1990-luvun alussa länsimaisen esoterian tutkimus lunasti lopulta paikkansa varteenotetta-vana osana kulttuurien ja uskontojen tutkimusta.

Akateemisessa tutkimuksessa länsimaista esoteriaa on lähestytty yleensä kol-men eri perspektiivin kautta. Se on ymmärretty joko valistuksen aikakautta edel-täneenä ”lumottuna” (engl. *enchanted*) maailmankuvana, jonka juuret voidaan jäljittää antiikin hämäriin, moninaiseksi joukoksi erilaisia okkulttisia virtauksia, järjestöjä ja veljes- ja sääntökuntia, jotka nousivat vaihtoehtoiksi tieteelliselle maailmankuvalle ja perinteisille uskonnoille valistuksen jälkeisenä aikana, tai universaaliin henkiseen ulottuvuuteen kytkeytyvinä ”sisäisinä” traditioina. Länsi-maisen esoterian tutkimuksen pioneereina ovat toimineet englantilainen histo-rioiitsija Frances A. Yates (1899–1981), ranskalainen uskontotieteilijä Antoine Faivre (1934–2021) sekä Amsterdamin yliopiston professori Wouter J. Hanegraaff (s. 1961). Faivren katsantokannassa länsimainen esoteria näyttäytyy ”lumotun” maailmankuvan arkkityyppinä, josta muodostui vaihtoehtoinen maailmankuva länsimaita valistuksen aikana hallinneille materialismille ja tieteelliselle vallan-kumoukselle. Hänen mukaansa länsimaisen esoterian kattokäsitteen alle kuulu-ville liikkeille, järjestöille ja henkilöille on yhteistä suhteellisen samankaltainen

ajattelumalli, jota luonnehtivat kuusi pääkohtaa: vastaavuusoppi, ajatus elävästä ja kollektiivisesta luonnosta, uskonnollisen mielikuvituksen käyttö kätkeytyn tiedon etsinnässä, ajatus henkisestä muutosprosessista eli transmutaatiosta, ajatus uskontojen ja viisausperinteiden yhteisestä ja universaalista, perenniaalisesta juuresta sekä mestari-oppilas-suhteessa välittyvä esoteerinen tieto.

Hanegraaffin tulokulma esoterian ja okkultismin käsitteisiin nojaa Faivrea vähemmän aatehistoriallisiin samankaltaisuuksiin. Hän näkee esoterian uskomuksina ja käytänteinä, jotka elävät järjestäytyneiden ja vakiintuneiden uskontojen ulkopuolella, mutta jotka paikoittain sekoittuvat osaksi uusia uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä. Hanegraaffin oma tutkimus on pääosin keskittynyt valistuksen aikakauden jälkeiseen okkultismiin, jonka hän näkee nykyaikaistumisprosessin eli modernisaation tuottamana esoteriana. Hanegraaffin mukaan okkultismille ominaisia piirteitä ovat tarve luoda kompromisseja ja sovittaa salatieteellistä ja tieteellistä maailmankuvaa toisiinsa, kristilliseen maailmankuvaan kohdistuva kritiikki, kiinnostus itämaiseen esoteriaan sekä okkultismin mukauttaminen psykologiseen tietoon.

Esoteerisesti virittäytyneet ajatukset ovat olleet merkittävä osa ihmiskunnan historiaa aina sivilisaatioiden alkuhämäristä alkaen. Ennen ajanlaskun alkua mysteerikulutteihin initioitiin adepteja eli vihkimyksen saaneita oppilaita niin muinaisessa Egyptissä kuin antiikin Kreikassakin, ja suurten uskontojen synnyttyä esoteeriset opit levisivät oppilas-opettaja-linjoja pitkin gnostilaisuuden, suufilaisuuden ja kabbalan kaltaisissa uskontojen mystillisissä suuntauksissa. Esoteeriset uskomukset ja traditiot olivat kuitenkin vuosisatojen ajan pirstaleinen ja moninainen joukko toisistaan poikkeavia, joskin paikoittain keskenään risteäviä virtauksia, joilta puuttui yhteinen nimittäjä. Antoine Faivre katsookin länsimaisen esoterian muodostuneen vasta renessanssin aikakaudella, jolloin nämä uskonnolliset ja henkiset perinteet ja harjoitteet yhdistettiin yhteisen viitekehyksen alle.

Renessanssin aikana länsimaisen esoterian suuret suuntaviivat alkoivat hahmottua. Käsitteen alaisuuteen yhdistyivät muun muassa uusplatonismi, kristillinen ja juutalainen kabbala sekä astrologian, alkemian ja rituaalimagian muodostamat okkultiset tieteet. Länsimaisen esoterian eri aatesuuntia yhdisti usein ajatus ikuisesta viisaudesta ja filosofiasta eli *philosophia perennis* -ajattelusta, ja kaikkia maailmanuskontoja yhdistävästä teologiasta eli *prisca theologia* -ajattelusta. Renessanssifilosofit etsivät yhteyksiä salatieteiden, esoteeristen virtausten, maailmanuskontojen ja antiikin filosofoiden väliltä. Frances A. Yatesin mukaan

renessanssiajan niin kutsuttu hermeettinen traditio syntyi, kun unohtuneita antiikinaikaisia tekstikokoelmia löydettiin uudelleen ja käännettiin latinaksi. Tärkeäksi virstanpylvääksi muodostui eritoten italialaisen filosofin ja astrologin Marsilio Ficinon (1433–1499) käännös Hermes Trismegistoksen nimiin laitetusta tekstikokoelmasta *Corpus Hermeticumista*. Suurten italialaisten filosofien ja tiedemiesten kuten Ficinon, Giovanni Pico della Mirandolan (1463–1494) ja Giordano Brunon (1548–1600) aluille panema juutalaiskristillisestä mystiikasta ja hermeettisistä teksteistä ammentanut hermeettinen traditio tai hermeettis-kabballistinen suuntaus loi pohjan koko renessanssiajan filosofialle ja länsimaiselle esoterialle.

Kirjapainotaidon kehityttyä antiikin uudelleen löydetty esoteeriset tekstit, renessanssin ja keskiajan magiatutkimukset sekä *grimoiret* eli loitsukirjat levisivät eurooppalaisen sivistyneistön pariin. Euroopan yliopistoissa ja luostarilaitoksissa latinaa taitaneet oppineet tutkivat alkemiaa, hermeettis-kabballistisia tekstejä, luonnonmagiaa sekä Ficinon, Mirandolan ja Brunon esoteerisia kirjoituksia. Yatesin mukaan hermeettinen traditio elikin kulta-aikaansa 1500- ja 1600-luvuilla, jolloin eurooppalaisen älymystön maailmankuvaa rikastuttivat viihtymys magiaan, henkilökohtaisiin henkisiin kokemuksiin ja mielikuvituksen voimaan. Esoteriakiinnostuksen levitessä Euroopan yliopistoissa voimistunut institutionaalisen kristinuskon kritiikki pakotti kirkonmiehet tekemään selvempää pesäeroa kristillisyyden ja esoteerisesti virittyneiden uskomusten ja magian välille. Tämän myötä esimerkiksi noitavainot ja vihamielisyys salatieteitä kohtaan nostivat päätään Euroopassa, ja myös Turun Akatemiassa vaikuttaneet oppineet saivat osansa eurooppalaisesta ”noitavainojen hulluudesta”. Kulttuuriilmapiirin muutos ei kuitenkaan onnistunut tukahduttamaan salatieteiden elinvoimaa, ja esoteeriset aatteet jatkoivat rihmastonsa levittämistä. 1700-luvun aikana esoteria alkoi lopulta erkaantua itsenäisemmäksi sosiaalisesti ilmiöksi, kun aiemmin pääsääntöisesti oppineiden intellektuaalisena harjoitteena ollut ilmiö sai ympärilleen salatieteisiin nojautuvia järjestöjä ja sääntökuntia, kuten 1700-luvun alussa asemansa vakiinnuttaneen vapaamuurariuden.

1800-luvun sarastaessa teollinen ja tieteellinen vallankumous toi uusia lähestymistapoja tarkastella esoteriaa. Uusien tekniikoiden avulla valjastettiin keskiajan lopun *qualitates occultae* -ajattelua mukaillut käsite niin kutsutuista okkulttisista voimista, joiden toimintaa tai luonnetta ei pystytty tieteellisesti perustelemaan. Näiden joukossa olivat teoriat animaalisesta magnetismista ja mesmerismistä. Esoteerikoiden ja salaseurojen parissa syntyi näkemyksiä, joiden

mukaan uusi moderni tiede tarvitsi osakseen myös okkulttisen lähestymistavan, jotta totuuteen päästäisiin käsiksi. Okkultismin ”tieteellinen” tarkastelu antoi-kin 1800- ja 1900-lukujen salatieteilijöille oikeutuksen hyökätä institutionaalista tiedemaailmaa kohtaan syyttäen sitä dogmaattiseksi ja materialistiseksi.

1800-luku ja 1900-luvun alku olivat tieteen ja henkisyuden välisen yhteyden selvittämisen lisäksi yleisesti ottaen länsimaisen esoterian kulta-aikaa. 1800-luvun lopun niin kutsuttu okkulttinen uudelleenherääminen (engl. *Occult Revival*) näkyi Euroopassa lukuisina vaihtoehtohengellisinä liikkeinä, järjestöinä ja esoteerisina sääntökuntina. Nämä väittivät pitävänsä hallussaan keinoja, joilla salainen gnosis oli saavutettavissa, sekä tapoja, jotka mahdollistivat yliluonnollisten ilmiöiden tarkastelemisen. Okkulttinen uudelleenherääminen herätti jälleen kiinnostuksen renessanssin hermeettiseen traditioon, ja aikakauden järjestöt etsivät inspiraatiota hermeettisestä ja ruusuristiläisestä kirjallisuudesta, kabbalasta, alkemiasta ja seremoniallisesta magiasta. Vuosisadan vaihteessa syntyi monia yhä nykyisinkin toimivia salatieteellisiä järjestöjä ja maagisia sääntökuntia, kuten Helena Petrovna Blavatskyn (1831–1891) ja Sir Henry Steel Olcottin (1832–1907) Yhdysvalloissa perustama Teosofinen Seura, saksalaislähtöinen Ordo Templi Orientis ja Iso-Britanniassa syntynyt Hermetic Order of the Golden Dawn. Esoteeriset liikkeet pyrkivät usein yhdistämään nykyhetken ja menneisyyden arkaaiset salaisuudet tietopohjaksi, johon sovitettiin uskonnollisia, esoteerisia ja myyttisiä käsityksiä ja opetuksia muista uskomusjärjestelmistä. Vuosisatojen vaihde synnytti esoteeristen liikkeiden ohella myös länsimaiden merkittävimmät salatieteilijät ja okkultistit, kuten käytännöllistä magiaa ja thelemauskontoa saarnanneen Aleister Crowley, kreikkalaisarmenialaisen mystikon G. I. Gurdjieffin ja edellä mainitun teosofian sielun H. P. Blavatskyn.

Esoteeristen järjestöjen varjellissa salaisia oppejaan 1800-luvulla okkulttiset ajatukset tavoittivat tavallisen kansan kaupallisesti sävyttyneen viihteen välityksellä. Monet varmasti pystyvät näkemään sielunsa silmin 1800-luvun lopulla katsojansa lumonneen taikurin, henkiä kanavoivan spiritualistin tai meedion kristallipalloineen. Nämä mielikuvat nostavat selkeästi esille sen, miten okkultisminkaan kaltainen ilmiö ei ole kulttuuriympäristön vaikutuksille immuuni, vaan saattaa joissain tapauksissa päätyä koko kansan huviksi. Samanlainen ilmiö on havaittavissa 1800-luvun turkulaisessa esoteriassa. Kiertävät taikurit lumosivat kansaa tempuillaan ja ottivat lavataiteensa estetiikkaan vaikutteita magian värittämistä ajatuksista. 1900-luvun alussa turkulaiset taiteilijat etsivät inspiraation liekkiä aikakautensa esoteerista ideoista, ja hengentieteelliset oivallukset hakivat

muotoaan taulukankailla. Eräs esoterian viihteellistymisen ilmenemismuoto oli myös *spiritismi*, jossa itseään meedioiksi nimittävät henkilöt kommunikoivat edesmenneiden kanssa tuoden viestejä tuonpuoleisesta. Spiritismille läheinen saman aikakauden esoteerinen suuntaus oli *spiritualismi*, joka oli kuitenkin luonteeltaan enemmän uskonnollinen ja hengellinen liike. Kaikki eivät silti olleet kiinnostuneita salatieteistä vain viihteellisen linssin läpi katsottuna, ja esimerkiksi Pekka Ervastin ruusuristoläiset teoriat hakivat jalansijaansa sekä yliopistolaisten että järjestäytyneiden okkultististen seurojen välityksellä.

1900-luvulla ennen maailmansotia esoteria raivasi tietään Euroopassa useista ilmiansuunnista käsin. Psykkisten ilmiöiden akateeminen tutkimus muovautui parapsykologiaksi, Rudolf Steinerin luotsaama antroposofia ja Blavatskyn Teosofisen Seuran loositoiminta levittyivät maasta toiseen, spiritualismin suosion nousu herätteli kiinnostusta henkimaailmaa kohtaan ja jopa eurooppalainen äärioikeisto alkoi ammentaa esoteerisista perinteistä aineksia ideologisiin opetuksiinsa ja maailmankuvansa oikeutukseen. Suursotien synnyttämän myrskyn laannuttua uusi optimismi alkoi levitä, ja sotien jälkeisessä henkisessä ilmapäässä kyti uuden aikakauden kipinä.

Nuorisokulttuuri otti johtoaseman kapinassa vanhoja normeja, asenteita ja käsityksiä vastaan. Puhjenneessa vastakulttuurin myllerryksessä syntyi aimo joukko erilaisia henkisiä liikkeitä, ja purjeisiin puhalsivat tuulta itämainen mystiikka ja tajuntaa laajentavien substanssien avartamat maailmankuvat. Tämä aikakausi nimettiin Vesimiehen ajaksi, jonka nimi juontuu astrologisesta uskuksesta, jonka mukaan ihmiskunta oli astumassa uuteen kosmiseen aikaan. 1900-luvun puolivälille oli ominaista myös vastakulttuurin kiinnostus kapitalistisesta länsimaisesta yhteiskunnasta irtautuneisiin elämäntapoihin, ja vastalääkettä kulttuuriseen vieraantumiseen etsittiin sekä itämaisesta mystiikasta ja viisauksiperinteistä että muinaisista luonnonuskonnoista ja Euroopan pakanallisesta historiasta.

Vesimiehen ajan Turkuun saapui liuta uusia merkillisiä esoteerisia ajatuksia ja liikkeitä, ja aikakauden individualistinen sanoma raivasi tietä alakulttuuri-
piireissä vaikuttaneille oman polkunsu kulkijoille. Vallitsevassa aateilmastossa viehtymys ufoihin, orientaaliin henkisiin harjoitteisiin, satanismiin ja muihin vastakulttuuri-ilmiöihin kukoisti. Koska Vesimiehen ajan vaihtohehtokulttuuri Turussa oli erityisen rikasta, käsittelee tämä teos tarkasti aikakauden ilmiöitä ja niihin keskeisesti liittyviä henkilöitä. Haastattelut ja lukuisat aikalaislähteet maalaavat värikkään kuvan turkulaisen esoteerisen alakulttuurin historiasta.

Teokseen on maagisissa harjoitteissa kunnostautuneiden henkilöiden kertomusten lisäksi valikoitunut rajatietokentän liepeillä toimineiden totuudenetsijöiden, kuten Einari Lankisen ja Keijo Parkkusen, tarinat. Niiden kytkeytyminen esoteriaan on jokseenkin epäsuoraa, mutta heidän aiemmin kertomattomat tarinansa ovat mielenkiintoinen kurkistus vähemmän tunnettuun kulttuurihistoriaan, ja omalla tavallaan ne ilmentävät aikakaudelle ominaista kiinnostusta vaihtoehtoi-
siin maailmankatsomuksiin.

1980- ja 1990-luvuilla Vesimiehen ajan esoteriabuumi vähitellen taantui. Aiemat salatieteelliset näkemykset vaipuvat kulttuurin katvealueille ja magia- ja rajatietoihteiset pokkarit päätyivät kirjakauppojen ja divareiden alelaareihin. Liekki syttyi kuitenkin pian uudelleen, ja hiljalleen 2000-luvun aikana kehittyi uusi, entistä palavampi kiinnostus vanhoja valonkantajia ja esoteerisia aiheita kohtaan. Professori Christopher Partridge kuvaa tätä henkisen ilmapiirin ja uskonnollisen maailmankuvan muutosta termillä *okkulttuuri*. Partridge painottaa okkulttuurin syntymisen taustavaikuttajana olleen erityisesti jatkuvasti kasvanut esoteerinen ja okkulttinen kulttuurinen kuvasto, joka on 2000-luvulla löytänyt tiensä suoratoistopalveluiden sarjoihin, elokuvaan ja musiikkiin sekä internetin meemeihin. Kaikessa kummallisuudessaan esoteriasta, aiemmin vain harvoille ja valituille saatavilla olleesta tiedosta, on tullut kulttuurin valtavirtaa.

Vuosituhaten taitteen okkulttuurinen murros näkyi Turussa uusien salatieteiden parissa toimivien yksilöiden ja ryhmien ilmaantumisenä. Ruohonjuuritasolla monet seurat alkoivat aktivoitua uudelleen muun muassa Gurdjieffin ja Crowley'n opetusten inspiroimina. Kaupunkiin rantautui myös modernia satanismia edustaneita järjestöjä sekä kotimaasta että Atlantin takaa. Samoihin aikoihin yliluonnollisen tutkimus parapsykologian keinoin herätti kiinnostusta sekä harrastelijoissa että yliopistoyhteisössä. Kulttuurisessa mielessä esoteeriset ja okkultistiset ilmiöt synnyttivät lähes 1960-lukulaisen uuden herätyksen, ja ilmiö alkoi kiinnostaa ihmisiä niin tiedeyhteisöissä kuin maallikoidenkin keskuudessa.

Nykyajan okkulttuuri ei ole suinkaan syntynyt tyhjiössä, ja tie esoteriantäyteiseen 2000-lukuun on vaatinut pohjustajakseen joukon työllään omistautuneita valonkantajia. Kotimaisessa kontekstissa merkittävää roolia näytteli liian varhain ajasta ikuisuuteen siirtynyt Yleisradion toimittaja Perttu Häkkinen (1979–2018), jonka radio-ohjelma herätti kansakunnan kiinnostuksen erilaisiin vaihtoehtoilmiöihin, okkulttisiin teemoihin ja merkillisiin suomalaisiin esoteerikkoihin. Lisää hää esoteriabuumin liekkeihin kaatoi Häkkisen ja Vesa Iitin vuonna 2015 julkaisema tietokirja *Valonkantajat: Välähdyksiä suomalaisesta*

salatieteestä. Häkkisen kanssa samaan pioneerikategoriaan kuuluu oikeutetusti myös Uuden etsijät -tutkimushanke, jonka riveihin kuuluvat tutkijat ovat julkaisseet viime vuosien aikana valtavan määrän kotimaista esoteriaa käsitteleviä akateemisia tutkimuksia ja tietokirjoja. ”Esoteriabuumi” ilmenee esoteerisen kirjallisuuden määrän kasvuna ja voimistuneena mediahuomiona, josta hyviä esimerkkejä ovat muun muassa Yleisradion tuottamat dokumenttisarjat *Spirituuaaliset* (2021), *Noitapiirit* (2021) ja *Ufotutkijat* (2022). Inhimillinen kiinnostus henkisiin mysteereihin ei ole hävinnyt, se jatkuu vahvana ja elinvoimaisena historian hämäristä nykyhetkeen ja sen tuolle puolen.

SALATTU TURKU

Tämä kirja on kuudentoista Turun yliopiston opiskelijan, alumnin, opettajan, tutkijan ja tietokirjailijan yhteistyönä kirjoittama yleistajuinen tietokirja, minkä vuoksi kokonaisuus on moniääninen ja tekstien tarkastelunäkökulmat keskenään erilaisia. Esoteerisia aihepiirejä lähestytään kuitenkin aina kulttuurintutkimuksellisesta näkökulmasta. Teoksen teemat vaihtelevat tiukoista okkulttisista doktriineista populaarikulttuurillisiin ilmiöihin, ja esoteerisia järjestöjä ja okkultisteja lähestytään niin vakavamielisesti kuin pilke silmäkulmassakin. Teos suhtautuu esoteriaan ja okkultismiin kulttuurihistoriallisena ilmiönä, joka esiintyy läpi historian ilmeten kulloisessakin ajallisaikallisessa ympäristössä hieman eri tavoin. *Salatieteiden Suomi* ei pyri olemaan kattava yleisesitys esoterian ja okkultismin historiasta länsimaisessa kulttuurikontekstissa, vaan se tarkastelee aihetta paikallisesti Turun seudulla suhteuttaen sen aikaansa ja ympäristöönsä.

Kirjan ensimmäinen osa sukeltaa 1960- ja 70-lukujen Vesimiehen ajan esoteerisesti hedelmälliseen maaperään, jolloin Turussa vaikutti joukko uudenlaisia henkisiä liikkeitä, ja niiden myötä kirjava omaleimaisten ajattelijoiden kavalkadi. Kokonaisuuden aloittaa Janne Bäckströmin ja Atte Huhtalan ”Kosmisia kontakteja ja taivaan merkkejä”, joka tarkastelee ufoilmiöiden ja ufotutkimuksen kansainvälistä ja turkulaista historiaa. Väinö I. Vähäkallion kirjoittama luku puolestaan läpivalaisee kulttihahmoksi nousseen saatananpalvoja ja uusnatsi Pekka Siitoimen esoteerista maailmankuvaa ja maagisia opetuksia. Eemu Laurilan ”Mies, joka selätti jääkauden” esittelee vastikään menehtyneen turkulaisen keksijän ja jääkausteoreetikon Keijo Parkkusen elämää, ja Boris Branderin tekstissä ”Turun esoteerinen underground” käydään läpi kahden eksentrisen

turkulaisen hengentieteilijän, Reima Saarisen ja Malen, kapinallista saagaa kotimaisissa alakulttuuripiireissä. Osan lopussa katsahdetaan Suomen tunnetuimman hypnotistin Olliver Hawkin vaiheisiin Turussa.

Toinen osa ”Viihteellisyyttä ja vihkiytymistä – esoterian murros 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa” vie hieman varhaisempiin aikoihin ja tarkastelee sitä, millaisia ilmiöitä kiinnostus salatieteisiin sai 1800-luvun Turussa ja millä tavoin esimerkiksi Yhdysvalloista ja Manner-Euroopasta saapuneet esoteeriset aatteet ja viihteellistynyt maaginen kuvasto näkyivät aikakauden kaupunkielämässä. Ensimmäiset luvut ovat Sofia Silvénin ja Pauliina Räsänen kirjoittamia, ja ne käsittelevät lavamagian ja esoterian yhteyttä sekä Turussa esiintyneiden nais-taikureiden historiaa. Tekstit keskittyvät erityisesti 1800-luvun loppuun, jolloin esoteriasta tuli hetkellisesti koko kansan viihdettä. Silvénin kirjoittama luku ”Pokkapöydistä henkimaailman sfääreihin” valottaa puolestaan spiritualismin ja Turussa järjestettyjen spiritististen istuntojen historiaa. Tutkija ja tietokirjailija Nina Kokkinen taas perehtyy luvussa ”Turun modernismi ja esoteerinen henkisyys” turkulaisten modernistitaiteilijoiden esoteerisiin vaikutteisiin, ja Tuire And kertoo Teosofisen Seuran kansainvälisestä ja turkulaisesta historiasta. Kokonaisuuden päättävä dosentti Tiina Mahlamäen kirjoittama luku ”Turun yliopiston ruusuristiläiset professorit” käsittelee teosofiaan ja ruusuristiläisyyteen viehtyneitä veljeksiä Eino ja Sven Krohnia.

Kirjan kolmas osa keskittyy Ruotsin vallan aikaisen Turun maagisiin ja esoteerisiin suuntauksiin. Mila Santalan kirjoittama ”Kabbalaa, demonista magiaa ja kotihenkiä – Turun Akatemian magiaoikeudenkäynnit” avaa Suomen ensimmäisessä yliopistossa 1600-luvulla rehottanutta magian harjoittamista ja siihen kytkeytyneitä oikeudenkäyntejä. Elisa Färmin kirjoittama ”Alkemisteja ja akateemikoita” kertoo Turussa ja Uudessakaupungissa 1700-luvulla vaikuttaneista alkemisteista August Nordenskiöldistä ja Carl Fredrik Bergklintistä, ja Boris Branderin kirjoittama ”Henkisen temppelin rakentajat – Turkulaisen vapaamuurariuden historiaa” pureutuu vapaamuurariveljeskunnan opetukseen ja sen kansainväliseen ja turkulaiseen historiaan. Tekstit osoittavat salatieteiden olleen osa Turun historiaa jo varhaisista hetkistä alkaen.

2000-luvulle tultaessa esoteerisuus ja okkultismi sulautuivat osaksi populaarikulttuuria, ja ilmiö herätti myös akateemisen tutkimuksen mielenkiinnon. Kirjan viimeinen osa ”Esoteerisuus ja okkultismi uuden vuosituhanen taitteessa” alkaa Boris Branderin tekstillä, joka käsittelee naantalilaista okkultistia Tapio Kotkavuorta ja tämän polkua Setin Tempelli -järjestössä. Kreikkalaisarmenialaisen

mystikon G. I. Gurdjieffin opetukseen perehtyneen tietokirjailija Vesa Iitin ”It-sensä muistaminen – Henkinen työ Turun Gurdjieff-ryhmissä” kuvaa turkulais-ten neljännen tien ryhmien historiaa ja nykytilannetta, ja Pauli Jyrkinewsky ja Olli Kaukua avaavat luvussaan ”Todellisen tahdon etsijät ja teosofiset satanis-tit” maagisten järjestöjen Ordo Templi Orientiksen ja Azazelin tähden histo-riaa ja ruohonjuuritason toimintaa Turun alueella. Branderin ja Bäckströmin kirjoittama ”Tiedettä hämärän rajamailla” -luku puolestaan ruotii turkulaisen parapsykologisen tutkimuksen historiaa ja tutkijaverkosto ParaNetin värikkäitä vaihteita. Kirja päättyy Tiina Mahlamäen kirjoittamiin jälkisanoihin, joissa hän esittelee turkulaisen esoteriatutkimuksen historiaa.

KUVA: SOFIA KOIVUNEN

KIITOKSET

Toimituskunta kiittää Rajatiedon Yhteistyö ry:tä ja WSOY:n kirjallisuussäätiötä rahallisesta tuesta projektillemme ja Like Kustannuksen Ulla Böhlingiä ja Mari Hyrkkästä sujuvasta ja perusteellisesta kustannustoimittamisesta. Lausumme myös Turun yliopiston henkilökunnalle lämpimät kiitokset ammattitaitoisesta ohjauksesta. Kirjoitustiimi haluaa osoittaa mitä nöyrimmät kiitoksensa lähdeaineistoa ja kontakteja jakaneille Tomas Mansikalle, Piitu Lintuselle, Sonja Hukantaipalelle, Jani Lassilalle, Raision velholle Malelle, Turun Hengentieteen Seuralle, Kimmo Lampiselle, Pekka Pitkälälle, Maarit Heinoselle, Yrjö ja Katriina Kumilalle sekä Marja-Liisa ja Jouko Vainiolle. Suurin kiitos kuuluu luonnollisesti niille kaikille haastatelluille, jotka ovat raottaneet sanaista arkkuaan ja kertoneet auliisti henkilökohtaisista kokemuksistaan esoterian ja okkultismin maailmassa tarjoten meille mahdollisuuden ikuistaa heidän tarinansa osaksi suomalaista kulttuurihistoriaa.

Turussa kevätpäiväntasauksena 20.3.2024

Boris Brander, Janne Bäckström ja Atte Huhtala

OSA I

UFOJA, PIMEITÄ
VOIMIA, EKSENTRISIÄ
PERSOONIA

Vesimiehen ajan esoteeriset virtaukset

KOSMISIA KONTAKTEJA JA TAIVAAN MERKKEJÄ

Janne Bäckström ja Atte Huhtala

Tämä luku tarkastelee ufoliikkeen ja ufotutkimuksen historiaa ja kehitystä Suomessa ja muualla maailmassa. Perehdymme tarkemmin turkulaisen ufologisen seuran Turun Ufon toimintaan, aatteellisiin juuriin ja vaikuttimiin.

Välähdys pohjoisella taivaalla kiinnittää iltamyöhällä kotiinsa askeltavan matkalaisen huomion. Valopiste kirkastuu hetkeksi, taittaa sekunnin murto-osissa hämmästyttävän pitkän matkan ja hiipuu yhtä nopeasti kuin ilmaantuikin. Oliko se kenties tähdenlento, optinen harha vai jotain aivan muuta? Kulkijan mielikuvitus harhailee kosmisten kysymysten äärelle. Maaseudun yötaivas on tumma ja tähtösiä täynnä, täällä ei kaupungin valosaaste häily korkeuksiin tuijottelevan kiusana. Tienpientareen takana levittäytyvän sänkipellon laidalta metsänreunasta kantautuvat mekaaniset äänet voisivat kai olla lähtöisin pelto-työkoneista, mutta on tosiaankin jo kovin myöhä, eikä ensilumen tuloon ole enää kauan. Matkalainen seisahtuu ja summaa väsyneen mielensä järkeilyjä. Ehkä äsken kohdattu valoilmiö ja kummat äänet liittyvät toisiinsa? Hämärään totuneet silmät tähyilevät aikansa yrittäen erottaa lautasen tai sikarin muotoista lentolaitetta, kunnes väsymys vie voiton. Kulkija tuhahtaa ja jatkaa taivaltaan. Jos kohta avaruuden muukalaisilla planeetallemme jotain asiaa olisikin, mitä he juuri täältä ja vielä tähän aikaan etsisivät?

Ulkoavaruuden vieraat ovat monille tuttuja hahmoja valkokankaalta tai kirjojen sivuilta. Ihmiskuntaa on läpi sen historian askarruttanut kysymys siitä, olemmeko universumissa yksin. Lentävät lautaset ja humanoidit eli ihmistä